

Anpassning till klimateffekter i utsatta länder – en försummad nyckelfråga i klimatförhandlingarna?

Rapport från seminarium under Almedalsveckan

Tid: Tisdagen den 30 juni kl 13-15

Plats: Donnerska huset, Donnersplats, Visby

Medverkande:

Anders Nordström, Generaldirektör Sida

Elisabeth Ekener Petersen, WSP Environmental

Åsa-Britt Karlsson, statssekreterare Miljödepartementet

Anders Wijkman, europaparlamentariker och ordförande för expertkommittén till den internationella kommissionen för klimat och utveckling

Sofia Arkelsten (m), ledamot i Miljö- och jordbruksutskottet och talesman i miljöfrågor

Karin Lexén, chef Swedish Water House

Anders Ygeman (s), ordförande i Miljö- och jordbruksutskottet

Per Bolund (mp), ledamot i Miljö- och jordbruksutskottet

Arrangörer:

Centrum för klimatpolitisk forskning/Linköpings Universitet, Kooperation utan gränser, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Sida, Stockholm International Water Institute (SIWI), Swedish Water House (SWH), SMHI, Vi-skogen.

Anders Nordström, Generaldirektör Sida inleder: I Himalaya har en ständig beredskap utvecklats inför t ex översvämningar. Bangladesh har problem med saltvatten som tränger in i grundvattnet. Andra ställen har för lite vatten. Men brist på vatten handlar inte alltid om brist på förekomst, utan om styrfrågor, fördelning, hur man hanterar tillgången. All tid som läggs på att hämta vatten gör att ekonomisk utveckling blir lidande.

Att samla upp vatten i dammar, för reserver och för att höja grundvattennivån, är exempel på anpassning som kan spridas. Större insatser är också viktiga, som hur vi gemensamt ska hantera floder som orsak till konflikter: Nilen, Mekong, Okavango, för att producera energi och mat. För Sverige är detta en prioritet även fortsättningsvis.

Det är allvarligt att inte ha tillgång till rent vatten. Smutsigt vatten leder till sjukdomar och ohälsa. Här finns också en koppling till sanitet, något vi inte talat om tillräckligt mycket. Regeringens satsning på klimat, handlar om insatser inom vatten, katastrofförebyggande och energi.

Anders Wijkman, ordförande för expertkommittén till den internationella kommissionen för klimat och utveckling, berättar om slutsatserna i "*Report of the commission on climate change and development*". Utgångspunkterna för samarbetet var dels en humanitär agenda för att hantera de katastrofer som ökar i takt med klimatförändringarna, dels att klimathantering handlar om utveckling generellt.

Utveckling måste göras på annat sätt, inom fler sektorer. Klimatförändringar kan inte ses 'vid sidan av' bistånd. Från Syd finns kanske förväntningar på mer pengar om klimatförändringar är en separat agenda.

Slutsatser från rapporten: Utsläppsfrågor och anpassningsåtgärder går hand i hand. Problemet är globalt men effekterna lokala. Lösningarna finns även delvis lokalt, t ex i institutioner. Internationella finansiella institutioner betraktas med misstänksamhet från Syd, eftersom givarnas intressen styr. I Köpenhamn måste något annat skapas.

Skog och förnybar energi är områden som är viktiga för anpassning. Bostäder måste byggas för att klara köld, hetta, och bli starkare för jordras. Institutioner jobbar för vertikalt och sektoriellt idag. Ett antal möjliga sätt att finansiera anpassning diskuteras i rapporten. Det är trist att vi har lämnat diskussionen om utsläppshandel. Avgifter för flyget och andra förslag finns. Det gäller också att hitta fördelningsmekanismer för att finansiera anpassning, som regeringar bör kunna ha förtroende för lokala myndigheter att implementera. Man kräver att länder ska göra NAPAs (National Adaptation Programmes of Action), men nästan ingen har blivit finansierad. Pengar måste öronmärkas för detta.

Elisabeth Ekener Petersen, WSP Environmental: Jag jobbar med Standard iso 26000 och näringslivets roll i klimatanpassningen. Det är "Polluter pays principle" som gäller - vi släpper ut, andra drabbas. Jag har inte hittat några företag som tydligt marknadsför att de jobbar med anpassningsfrågor. Det är bara utsläppsfrågor, klimatkompensation är populärt.

Anpassning handlar om ett historiskt ansvar. Många företag har verksamhet som är drabbade av klimatförändringar. Så även egenintresset är ett motiv att engagera sig i anpassning. Det gäller bl a leverantörer som inte kan bedriva sin verksamhet, eller kunder i drabbade länder. Effekter av klimatförändringar finns i hela värdekedjan.

Iso 26000 är en vägledande standard under utarbetande. Kina och USA lobbyar för att stoppa standarden. Den innehåller 7 principer för socialt ansvarstagande, såsom *organisational governance, Human Rights Labour practices, environmental community involvement and development*.

Som företag kan man ha teknologi som kan ställas till förfogande när det behövs, t ex Ericssons telefoner i katastrofer. Man kan medverka i program för mikrofinansiering, jobba tillsammans med lokal nivå och prioritera grundläggande behov som vattenförsörjning och hygien. Vi har behov, möjlighet och kanske en historisk skyldighet att bidra. Kopplingen mellan regeringens arbete och näringslivets kompetens och resurser är en underskattad möjlighet.

Åsa-Britt Karlsson, statssekreterare Miljödepartementet

Idag är dagen före det svenska ordförandeskapet av EU. Miljö och klimatfrågor kommer stå högt på agendan. Ett nyvalt EU-parlament och osäkert Lissabonfördrag gör det till en utmaning. Men drivkraft och möjligheter finns också. Den ekonomiska krisen kan vara en hävstång i arbetet inför COP- 15.

Sverige är redo att leda EU i förhandlingarna. Kostnaden av att vänta med att ta itu med klimatförändringarna är hög. Det är nödvändigt att veta vilken teknik som krävs för att klara vattenproblem i Syd. Det är viktigt att kombinera klimathänsyn och ekonomisk tillväxt, och att en energieffektivisering sker både i Nord och i Syd. När det gäller utsläppsminskningar är processen fram till COP-15 komplicerad. I vilken grad ska utvecklingsekonomier behöva åta sig utsläppsminskningar? Det är en stor diskussion.

Anpassningtgärder är en nyckelfråga för utvecklingsländerna. Balimötet resulterade i att en 'adaptation fund' utvecklades. Man ska se det som att vi betalar tillbaka en skuld. Det är en stor utmaning för Sverige att hålla EU enat i internationella processer. Vi kommer även ha landtoppmöten med t ex Indien, USA, Kina, Sydafrika, Ukraina, Ryssland.

Karin Lexén: Biståndsarbete och miljöarbete går hand i hand. Finns det med i ert tänkande inför Köpenhamnmötet? Åsa-Britt Karlsson: Ja, och hur bistånd kan bidra när det gäller anpassningsfrågor.

Paneldebatt

Anders Wijkman: Mellan Nord och Syd finns en förtroendeklyfta. Det är farligt att fortsätta utan att göra något åt den. En global styrelse kanske behövs för de här frågorna, och organ på nationell nivå man kan söka pengar för klimatanpassning genom.

Åsa-Britt Karlsson: "Adaptation fund" är hjärtat i diskussionen, den var en möjlighet för Syd att sätta ned foten i Bali.

Per Bolund: Det är för lite fokus på anpassningsfrågor i klimatdebatten. Konkreta förslag måste till för hur finansieringen av anpassning ska ske.

Sofia Arkelsten: Vi har drivit *hur-frågan* mer än *hur mycket*. Hur ska vi lyfta anpassningsfrågor för att bli lika intressanta som utsläppsfrågor?

Anders Wijkman: Men det handlar också om att få andra länder att vilja betala. Internationella åtgärder kan behövas. Avgifter på flygbiljetter är ett sätt att få nya intäkter. Eller auktionera ut utsläppsrätter, och öka bränsleskatten.

Sofia Arkelsten: Den svenska budgeten är redan bra, vi har lagt mycket pengar redan. Om finansministern finns i ens parti eller inte spelar ingen roll. Man kan inte sticka ut politiskt för mycket i den här frågan.

Anders Wijkman: "Polluter pays principle" bör styra, inte skatter och budget. Vi måste både göra rätt investeringar och ge stöd till Syd, men vi måste också pressa ned utsläppen. Men det är klart att en del statliga pengar behövs. Ca 20-30 miljarder Euro behövs t ex från EU. Det vore lättare om Syd accepterade att minska sina utsläpp också.

Per Bolund: Ta inte pengar från ordinarie bistånd bara. Vår regering gör det.

Åsa-Britt Karlsson: Vi kommer lösa det. Men det avgörande är om vi kommer kunna leda EU på bra sätt. Både privata och offentliga pengar behövs, ingen tvekan om det.

Anders Ygeman: BNP minskar, alltså även biståndsramen.

Sofia Arkelsten: Vi letar efter en lösning. Problemet är att ha ett procentmål för biståndet.

Anders Nordström: Kan vi lära oss av vad som hände på Aidsområdet? Vi hanterade HIV/Aidsproblemet utanför systemet. Vi jobbade inte med de sektorer som borde hantera det, utan skapade ett *nytt* FN-kontor. Är det samma sak med anpassning? Det handlar ju om hållbart jordbruk t ex. Men jordbruk, utbildning, vatten, lär vi något mellan sektorerna?

Karin Lexén: Hur matas erfarenheter från olika sektorer in i klimatförhandlingarna?

Anders Wijkman: Förhandlingarna har blivit en egen värld. De hinner inte lära sig om ny forskning. Det är ett spel, ett skyttegravkrig.

Anders Nordström: Man kan lägga ihop olika fonder att söka pengar från. Det Anders Wijkman föreslår är exakt vad vi gjorde med HIV/Aids.

Diskussion med publiken:

Jacob Risberg, Svenska Kyrkan: Sverige verkar ta ett steg tillbaka och medla mellan EU-länder. Är det viktigare att EU ska vara enigt än att driva frågan mer?

Diakonia: Vi bör använda lärdomar från PRSP-processer (*Poverty Reduction Strategy Papers*) också. Procentmålet har givit mer bistånd, underskatta inte det. Sett utifrån procentmålet är pengarna regeringen öronmärkt till klimatåtgärder en del av biståndsbudgeten.

Erik Lysén, Svenska Kyrkan: Det finns en stark förväntan från våra partners globalt på det svenska ordförandeskapet.

Åsa-Britt Karlsson: EUs enighet är viktig. Ordförande har rollen se till att EU är en helhet för att vara starkare som internationell aktör.

Per Bolund: Det är vårt ansvar hålla ihop EU. Men inte till varje pris - det är viktigt att inte bara ge pengar i form av lån. Det måste också vara bättre mottagarrepresentation i fonder för anpassning.

Gunilla Björklund: "Adaptation fund" har en fördel: Styrelsen har dominans av mottagarländer. Men det har inte hänt så mycket när det gäller pengarna. Marks litage och ökenspridning är också effekter av klimatförändringar.

Anders Wijkman: Att hålla ihop EU är en huvuduppgift. Men ett dåligt klimatavtal är sämre än inget avtal alls. Då är det bättre att vänta. En global mekanism för anpassning skulle behövas, men inte bara med regeringar utan med folkrörelser.

Per Bolund: Nord måste minska sina egna utsläpp och visa att vi är beredda att satsa resurser på Syd. *Greenhouse development Rights* är ett exempel på hur det kan göras, utvecklat av SEI (Stockholm Environmental Institute).

Åsa-Britt Karlsson: Det slutar inte med mötet i Köpenhamn. Diskussionen fortsätter, men det är viktigt att vi börjar gå åt rätt håll.